

Marokko: Konvertering til kristendommen og ateisme

- Religiøs demografi
- Kort om islam i Marokko
- Marokkanske kristne har begrenset mulighet til religionsutøvelse
- Lovbestemmelsene blir tidvis håndhevet
- Frafall fra islam er ikke forbudt etter loven, men kan ha sosiale og økonomiske omkostninger
- Ateisme er tabubelagt, og ateister står sjelden fram offentlig

Innledning

Denne responsen tar kort for seg forhold for marokkanere som forlater islam (apostasi) ved å konvertere til kristendommen, eller identifisere seg som ateister. Responsen beskriver først relevante lovbestemmelser, og håndhevingen av disse. Deretter beskrives marokkanske konvertitters mulighet til fri religionsutøvelse, og mulige reaksjoner fra private aktører (familie og nettverk) ved konvertering til kristendommen. Til slutt omtales kort forhold for ateister i Marokko.

Religiøs demografi

Den store majoriteten av marokkanere (99 %), av en befolkning på rundt 37 millioner, er muslimer tilhørende maliki-skolen i sunni-islam. Islam spiller en avgjørende rolle, både på statlig nivå og i den enkelte marokkaners dagligliv.

Den marokkanske jødiske befolkningen anses som en nasjonal minoritet. Den jødiske befolkningen i Marokko blir stadig mindre, blant annet som følge av emigrasjon til Israel og Frankrike i etterkrigstiden. På midten av 1900-tallet fantes det rundt 300 000 jøder i Marokko. I dag utgjør den jødiske befolkningen rundt 3500 personer, hvorav 2500 er bosatt i Casablanca (U.S. Department of State 2022). Som nasjonal religiøs minoritet, beskyttes den jødiske befolkningen av den marokkanske staten. Den jødiske befolkningen har en egen sivilstatuslov og domstoler som håndhever denne. Antisemittisme forekommer i Marokko, særlig i

visse islamistiske miljøer, og terroraksjonen i Casablanca i 2003 rettet seg i hovedsakelig mot jødiske mål (Landguiden 2023).

Det finnes ikke offisielle tall på antallet kristne i Marokko. De fleste kristne er utlenlandske statsborgere, mange av dem igjen afrikanske migranter fra Afrika sør for Sahara, samt noen europeere. AMDH, en marokkansk menneskerettsorganisasjon (som sitert i U.S. Department of State 2022) anslår at det finnes rundt 25 000 kristne, marokkanske statsborgere i Marokko, men tallet er høyst usikkert. De fleste marokkanske konvertitter antas å konvertere til evangelisk kristendom (L'Express 2017). De fleste marokkanske konvertitter kommer i kontakt med evangelisk kristendom på nettet eller gjennom arabiskspråklige predikanter på satellitt-tv, som for eksempel den arabiskspråklige, kristne misjonskanalen Al Hayat, som sender fra Kypros (Kadiri 2019).

Kort om islam i Marokko

Forhold for personer som forlater islam til fordel for en ny religion eller ved å forkaste ethvert religiøst livssyn, kan kun forstås i lys av islams sentrale rolle i Marokko.

Islam er kongedømmet Marokkos statsreligion. Den marokkanske grunnloven slår fast at Marokko er en «suveren, muslimsk stat» og at islam er statens religion (U.S. Department of State 2022). Det marokkanske kongehuset, som hevder slektskap med profeten Muhammed, bygger sin historiske og politiske legitimitet på kongens posisjon som de troendes forsvarer (arabisk *amir al-mu'minin*). Den marokkanske staten støtter islam økonomisk og politisk, og identifiserer seg selv som beskytter av Marokkos islamske arv (Landguiden 2023). Imidlertid har kongen utmerket seg som en talperson for moderat islam og interreligiøs dialog, og staten holder streng oppsikt med utviklingen av islam i Marokko, for å forhindre at den utvikler seg i ekstremistisk retning. Islam spiller en avgjørende rolle for de fleste marokkanere, både på statlig nivå og i folks dagligliv. En marokkaner blir automatisk ansett som muslim, av staten og av samfunnet rundt, fra fødsel til død, med mindre vedkommende har jødisk bakgrunn.

Frafall fra islam og konvertering til en annen religion er kontroversielt, ikke bare av teologiske årsaker, men fordi stat, borger og religion i stor grad sammenfaller i en marokkansk kontekst. Som nevnt, anses alle marokkanere som muslimer (hvis de ikke er jøder), og et brudd med islam, enten i form av konvertering til en annen religion eller det å forlate troen, oppleves av de fleste marokkanere som det samme som å ta avtand fra den marokkanske staten og de grunnleggende verdiene som samfunnet er bygget på. Historisk, og særlig i lys av kolonitida, anses andre religioner, og særlig kristendommen, som en trussel mot Marokkos identitet og enhet. Ettersom tilhørighet til islam og tilhørighet til den marokkanske staten i

stor grad overlapper, vil en apostat automatisk oppfattes som en «forræder». En person som forlater islam, vil derfor bli møtt med fordømmelse og marginalisering fra det muslimske fellesskapet.

Marokkanske kristne har begrenset mulighet til religionsutøvelse

Islam er Marokkos offisielle religion. Grunnloven garanterer tanke-, forsamlings- og trosfrihet, men i realiteten er trosfriheten begrenset på noen områder.

Frafall fra islam er ikke forbudt i marokkansk lovverk. Dette innebærer at konvertering til en annen religion, eller frafall fra tro, ikke vil få rettslige konsekvenser. Imidlertid finnes det en rekke lovbestemmelser som i praksis begrenser borgernes religionsutøvelse (U.S. Department of State 2022):

- Straffeloven § 220 forbyr misjonering overfor muslimer, med en strafferamme opptil tre års fengsel og bøter opptil 500 DM (520 NOK).
- Straffeloven § 222 forbyr å bryte regler for faste under ramadan i det offentlige rom, med en strafferamme opptil seks måneder og/eller bøter opptil 500 DM.
- Straffeloven § 267-5 forbyr å kritisere eller skade islam offentlig, med en strafferamme på opptil fem års fengsel og bøter opptil 500 000 DM.
- I sivilloven finnes det bestemmelser som medfører at ikke-muslimer kan miste arverett, rett til ekteskap og omsorgsrett eller vergemål for barn. Kristne marokkanere kan heller ikke gravlegges på kristne kirkegårder eller sivilregistreres med kristne navn.

Organisasjonen Open Doors, en internasjonal misjonsorganisasjon som arbeider for forfulgte kristne, vurderer det slik at situasjonen for marokkanske kristne konvertitter er komparativt bedre enn for kristne i mange andre land i den arabiske verden. Organisasjonen understreker samtidig at det finnes et gjenværende sett av restriksjoner for religionsfriheten, herunder forbudet mot misjonering og kristnes mulighet til å samles offentlig (Mateso 2018).

Lovbestemmelsene blir tidvis håndhevet

Det finnes noen eksempler fra de siste årene på at lovbestemmelsene håndheves (U.S. Department of State 2022):

- I august 2022 ble en blogger dømt til to års fengsel og bøter for å fornærme islam, etter at hun hadde lagt ut en sarkastisk post om et koranvers på sosiale medier.

- I april 2022 ble rundt 80 personer anholdt på en kafé i Casablanca for å bryte fasten offentlig under ramadan. De anholdte var lokale skoleelever og ansatte på kaféen. De ble løslatt samme dag, uten at det ble reist tiltale.
- I april 2022 ble seks ungdommer anholdt på en annen kafé i Casablanca under ramadan, men påtalemyndigheten bestemte at de skulle løslates umiddelbart uten at det bli reist tiltale.

Det finnes, så langt Landinfo har kunnet bringe på det rene, ingen nyere eksempler på straffeforfølgelse med bakgrunn i forbudet mot misjonering rettet mot muslimer. I 2017 slo marokkanske, kristne konvertitter seg sammen i en organisasjon (Coordination des Chrétiens du Maroc, CCM) og anmodet det statlige, marokkanske menneskerettighetsrådet CNDH om å «få slutt på forfølgelsen» av kristne i landet. Ifølge lederen for organisasjonen gikk omfanget på arrestasjonene ned etter dette initiativet, og det oppsto ifølge CCM et visst toleranseklime for kristne marokkanere etter utspillet (L'Express 2017). I 2021 uttalte en marokkansk konvertitt til den franske avisa Le Monde (Kadiri 2019) at:

Det er færre arrestasjoner, og færre hardhendte avhør. Så lenge vi forholder oss rolig og vi ikke driver åpen misjonering, blir vi tolerert av myndighetene (Landinfos oversettelse).

Dette samsvarer med situasjonsbildet fra European Centre for Law and Justice (2021):

Direct persecution of religious minorities by authorities seems to have decreased within the last decade. Moroccan Christians generally agree that arrests have almost stopped. A Christian convert who is now a Protestant cleric noted that “police harassment has decreased.”

Frafall fra islam er ikke forbudt etter loven, men kan ha sosiale og økonomiske omkostninger

Frafall fra islam innebærer også å distansere seg fra familie, nettverk og storsamfunn, og de grunnleggende verdiene de er tuftet på. Et slikt brudd kan vekke sterke følelser hos familiemedlemmer og andre som står konvertitten nær. Forskeren Katia Boissevain (2013, s. 56), som har forsket på konvertering til kristendommen i nordafrikanske land, påpeker at:

Når [en tidligere muslim] kunngjør at han eller hun har konvertert, føler familie, kollegaer og venner seg sviktet, forlatt og forvirret av en avgjørelse som ofte har blitt tatt i hemmelighet. Å velge å bli kristen tolkes som det samme som å velge bort alt det man har blitt oppdratt til å tro på, som en fornektelse av selve samfunnet. For selv om ikke alle tunisiere samvittighetsfullt overholder alle religiøse plikter, så er det likefullt slik at

islam former og strukturerer dagen, året og livssyklusen for alle muslimer (Landinfos oversettelse).¹

Å forlate islam til fordel for en annen religion innebærer altså først og fremst en distansering fra, eller brudd med, familie og samfunn og tradisjonene og verdiene de representerer. En konvertering kan føre til at de følelsesmessige og sosiale båndene til familie og omgivelsene svekkes eller brytes, enten midlertidig eller permanent, og kan føre til at den som konverterer blir fryst ut eller selv velger å trekke seg unna. En konvertering kan også føre til reaksjoner mot konvertittens familie, i form av latterliggjøring og baksnakking fra fellesskapets side.

En marokkaner som forlater islam, vil lide et sosialt anseelsestap, og marginaliseres i de fleste roller: som representant for familien, som ekteskapspartner, forretningspartner og lignende. Derfor kan en konvertering legge begrensninger på en persons muligheter i det marokkanske samfunnet, særlig i arbeidslivet, ettersom tilgang til arbeid i stor grad går gjennom bekjentskap og nettverk.

Dette kommer fram i marokkanske konvertitters beskrivelse av hvordan de opplever sin situasjon (L'Express 2017; Kadiri 2019). De formidler at konverteringen har hatt sosiale og økonomiske omkostninger for dem. Flere opplyser at de har blitt utstøtt av familie, venner og annet nettverk, at de har mistet arbeidet, og noen har opplevd å ha blitt utsatt for verbal trakassering. De opplyser også å bli presset av familie til å delta på islamske aktiviteter, som bønn og markering av religiøse høytider.

Ettersom de sosiale og økonomiske konsekvensene av å konvertere kan være høye, velger de fleste konvertitter å holde konverteringen skjult for omgivelsene, og utøve sin tro på en diskret måte, ofte i skjul. Ettersom marokkanske konvertitter ikke har lov til å etablere egne kirker, foregår trosutøvelsen i private hjem:

[...] [R]epresentatives of minority religious groups nevertheless declared the fear of societal harassment, including ostracism by families, social ridiculing, employment discrimination, and potential violence against them by “extremists,” were the main reasons leading them to remain discreet about their faith or anonymous. Some Christian citizens have reported that the authorities pressured Christian converts to renounce their faith by informing the converts’ friends, relatives, and employers of the individuals’ conversions (European Centre for Law & Justice 2021).

¹ Boissevains studie omhandler konvertering i Tunisia, men har relevans for alle de nordafrikanske landene.

Ikke alle marokkanske konvertitter til kristendommen opplever alvorlige reaksjoner, hverken fra myndighetene, storsamfunnet eller familien. I et videointervju med det marokkanske magasinet Tel Quel, forteller konvertitten Rachid, bosatt i Agadir, at han har beholdt gode relasjoner med familie, venner og storsamfunnet, og at han ikke opplever problemer med myndighetene (Tel Quel 2017).

Intervjuene med konvertitter i L'Express, Le Monde og Tel Quel viser at reaksjonene fra familie og nettverk utgjør et variasjonsrom; mens noen konvertitter møter forståelse, skjuler andre sin overbevisning i frykt for reaksjoner, mens andre igjen blir avvist av familie og venner når de står fram som kristne.

Ateisme er tabubelagt, og ateister står sjelden fram offentlig

Det finnes ingen konkret lovbestemmelse som kriminaliserer apostasi i Marokko, heller ikke det å ikke ha noen gudstro (ateisme). Imidlertid kan forbudet mot å kritisere eller skade islam offentlig (straffeloven § 267-5) brukes som hjemmel for å straffeforfølge ateister, dersom vedkommende aktivt og offentlig kritiserer islam.

Til tross for at ateisme er et tabu i det marokkanske samfunnet, identifiserer en ikke ubetydelig del av den marokkanske befolkningen seg som ikke-troende. Ifølge en undersøkelse fra Arab Barometer (2022) opplyser seks prosent av respondentene at de ikke er troende.

I et samfunn hvor islam preger alle aspekter av samfunnet, vil det å offentlig utfordre eller benekte islam sjokkere familie, samfunnet og myndigheter (Whitaker 2014, s. 5). Som Whitaker påpeker, er befolkningen i muslimske land mer tolerante overfor religiøse minoriteter, særlig dersom de tilhører de monoteistiske religionene, enn overfor ateister. På grunn av dette tabuet, holder mange ateister sitt livssyn for seg selv, i frykt for reaksjoner fra familie, venner og arbeidsgiver.

I Marokko gjelder imidlertid, som i de fleste andre livssyns- og livsstilsspørsmål, den såkalte «stillhetens lov», som innebærer at det finnes en høy toleranse for å tenke, mene og gjøre det man vil, så lenge det ikke uttrykkes eller vises offentlig. Dette skarpe skillet mellom den private og den offentlige sfære gjenspeiles også i en religionskontekst. En akademisk kilde med kunnskap om islam understreket til kanadiske innvandringsmyndigheter (Immigration and Refugee Board of Canada 2018) at så lenge en person holder sitt livssyn privat, og ikke aktivt og offentlig kritiserer islam, vil vedkommende i liten grad utsettes for reaksjoner, hverken fra

myndigheter eller private aktører, ettersom de i samfunnets øyne automatisk vil være muslimer:

The consequences of an act of apostasy in Morocco are primarily social. An apostate in Morocco may certainly be subject to social rejection or rejection from their close family. However, many apostates live their situation in hiding, out of fear of reprisals. [...]

That said, an apostate who remains discrete is, in the eyes of society, a Muslim. Therefore, they will not face difficulties. However, upon mentioning their apostasy, they automatically become an activist who could face some social difficulties: for example, rejection from their family, relatives, and friends, and even violence when recognized in the street.

Dette synet overlapper med uttalelsene til en akademisk kilde (som sitert i Immigration and Refugee Board of Canada 2013), som viser til at myndighetene ikke vil reagere mot ateister såfremt de ikke aktivt og offentlig står fram med sitt livssyn eller forsøker å få andre til å forlate islam:

[I]ndividuals who renounce their religion in Morocco do not face state prosecution unless they actively and publicly seek to advertise it and/or attempt to make other people renounce their religion, in which case they may be prosecuted and/or jailed. Such an occurrence is extremely rare and I cannot recall any case of an atheist being harassed or jailed by the authorities in the last twenty-five years. Atheists who advertise their views publicly will certainly face social criticism but very likely no reaction from the authorities (unless they actively try to disturb the social peace by say provoking people in front of a mosque).

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøye utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

Arab Barometer (2022, oktober). *Arab Barometer VII, Morocco Report*. [s.l.]: Arab Barometer.

Tilgjengelig fra https://www.arabbarometer.org/wp-content/uploads/ABVII_Morocco_Report-ENG.pdf?fbclid=IwAR0F-hp7cP2l9AqQs9a5LzLdXxp068bQozJfC59CQRsdn3k8E5kzHvM8BSc [lastet ned 1. mars 2024].

Boissevain, Katia (2013). Des conversions au christianisme à Tunis: Vers quel protestantisme ? *Histoire, Monde et Cultures Religieuses*, 4(28), 47-62. Tilgjengelig fra <https://www.cairn.info/revue-histoire-monde-et-cultures-religieuses-2013-4-page-47.htm> [lastet ned 20. februar 2024].

European Centre for Law & Justice (2021, mars). *Religious Freedom in Morocco*. Strasbourg: European Centre for Law & Justice. Tilgjengelig fra <https://eclj.org/religious-freedom/upr/religious-freedom-in-morocco---update-2021?lng=en> [lastet ned 20. februar 2024].

Immigration and Refugee Board of Canada (2013, 12. mars). *Morocco: Situation of individuals who renounce Islam (commit apostasy) in favour of atheism, including treatment by society and authorities; state protection available (2010-Feb. 2013)*. Ottawa: Immigration and Refugee Board of Canada,. Tilgjengelig fra <https://webarchive.archive.unhcr.org/20230520204825/https://www.refworld.org/docid/51ab47814.html> [lastet ned 26. februar 2024].

Immigration and Refugee Board of Canada (2018, 24. april). *Morocco: The situation of people who abjure Islam (who apostatize), including their treatment by society and by the authorities; the repercussions of a fatwa of the High Council of Ulemas condemning apostates to death, including the reaction of the government (2016-April 2018)*. Toronto: Immigration and Refugee Board of Canada. Tilgjengelig fra <https://webarchive.archive.unhcr.org/20230520200304/https://www.refworld.org/docid/5b2281dd4.html> [lastet ned 20. februar 2024].

- Kadiri, Ghalia (2019, 29. mars). Au Maroc, la vie cachée des convertis au protestantisme évangélique. *Le Monde*. Tilgjengelig fra https://www.lemonde.fr/afrique/article/2019/03/29/au-maroc-la-vie-cachee-des-convertis-au-protestantisme-evangelique_5443312_3212.html [lastet ned 20. februar 2024].
- L'Express (2017, 30. april). Au Maroc, les convertis au christianisme sortent de l'ombre. *L'Express*. Tilgjengelig fra https://www.lexpress.fr/styles/au-maroc-les-convertis-au-christianisme-sortent-de-l-ombre_1903887.html [lastet ned 1. mars 2024].
- Landguiden (2023, 29. mars). *Marocko - Religion*. Stockholm: Utrikespolitiska institutet. Tilgjengelig fra <https://www.ui.se/landguiden> [Elektronisk abonnementsstjeneste, lastet ned 20. februar 2024].
- Mateso, Martin (2018, 31. juli). Est-il dangereux d'être chrétien au Maroc? *FranceInfo*. Tilgjengelig fra https://www.francetvinfo.fr/monde/afrique/societe-africaine/est-il-dangereux-detre-chretien-au-maroc_3056739.html [lastet ned 20. februar 2024].
- Tel Quel, (2017, 26. august). *Rachid, marocain converti au christianisme, témoigne à visage découvert*. Facebook. Tilgjengelig fra https://www.facebook.com/telquellofficiel/posts/1600762983296675/?paipv=0&eav=AfZwZYWTv7_5f2eIhtXXMXD8ZVcvTnhb1yUQv9azyilCzOEmbsRy38mvbhYu7KAF8ac&_rdr [lastet ned 20. februar 2024].
- U.S. Department of State (2022, 2. juni 2022). *2021 Report on International Religious Freedom: Morocco*. Washington, DC: U.S. Department of State. Tilgjengelig fra <https://www.state.gov/reports/2021-report-on-international-religious-freedom/morocco/> [lastet ned 20. februar 2024].
- Whitaker, Brian (2014). *Arabs without God. Atheism and freedom of belief in the Middle East*. [s.l.]: CreateSpace Publishing.

© Landinfo 2024

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.